

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASLO IN LARSTINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Narodna: za Evropsko državo (Sloven Chicago) in Kanada \$6.00 na leto, \$3.00 na pol leta, \$1.50 na četrt leta; za Chicago in Cleveland \$7.50 na leto, \$3.75 na pol leta; za inozemstvo \$9.00.

Subscription rates for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cleveland \$7.50 per year, foreign countries \$9.00 per year.

Cene oglaševanja po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.

Advertising rates on agreement. Manuscripts will not be returned.

Nadler na vsa, kar ima stik s Natom:

PROSVETA

2557-59 South Lawrence Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Vpitje je potrebno!

Ameriško meščansko časopisje se hujuje nad delavskim časopisjem, češ, da vse preveč vpilje o nezaposlenosti in zanika, da ni tako akutna, kot se jo hoče prikazati.

Znano je, da kapitalistično časopisje ne more drugače pisati, če ne potvarja resnice, ker je za to plačano. Ali ni kapitalistično časopisje tisto, ki rado vpitje o "prosperiteti", ki je ni, razen pri mogotcih in izkoriščevalcih delavstva? Kje je prosperiteta danes med delovnim ljudstvom? V brezdelju in bedi? Čemu bi se ne smelo pokazati ljudstvu dejstev kakršni so?

Zavajanje ljudskih mas je že stari greh, v katerem se valjajo "pevci" prosperitete in zagovorniki današnjega sistema proizvodnje in distribucije vsakdanjih potrebščin. Danes se producira vsega dovolj in polje rodi več kot dovolj, pa kljub temu žive ljudske mase v pomanjkanju. Nekje je nekaj gnilega v današnji družbi. Na milijone ljudi išče dela že več mesecev zaman. Tisti, ki delajo, so izkoriščani, morajo delati dolge ure, da producirajo čimveč močnejše, kar delodajalec stisne iz njih zadnjo trčko energije. Mezde so pille, cene pa kljub postojeci depresiji visoke.

In zakaj naj bi milijoni in milijoni delavcev in njih družine, ki so direktno prizadeti v sedanji akutni nezaposlenosti, ne smeli povedati ostalemu svetu o svojem "bednem stanju"? Ali je to vpitje? Če je, tedaj je potrebno, kaj ušesa bogatih so gluha na vse prošnje. Treba je torej glasneje povedati, da bo kaj izšlo.

Samo brezmišlino vpitje pa ne bo veliko hasnilo. Zavednemu delavcu je treba, predvsem, da se organizira politično, strokovno in gospodarsko. Potem teh svojih instrumentalnih organizacij, ako bodo močne, bo lahko "vpil". In šele takrat bo kaj zaleglo pri lakomnih plutokratih, da se bodo zavledli moči, ki je v delavstvu. Kapitalizem je danes močan zato, ker se je organiziral, ker je znal "vpiti".

Delavstvo lahko napravi konec nezaposlenosti, pa ne s akokom, čez noč, ampak s konkretnim delom: z organizacijo dela, gospodarstva in politične moči.

Mornarična pogodba

Zvezni senat je pred par dnevi bil sklican k izrednemu zasedanju po predsedniku Hooverju. Sklepati ima o mornarični pogodbi, katere ima namen omejitev oboroževanja na morju. Hoover je že na rednem zasedanju senata skušal pridobiti dovolj podpornikov, da bi mornarično pogodbo ratificirali, a ni uspel.

Senatni komitej za zunanje zadeve je o pogodbi razpravljal in jo priporočal senatu v ratifikacijo. Sedaj je pogodba pred senatom in boj za in proti pogodbi je v polnem zamahu. Nasprotniki pogodbe vztrajajo pri tem, da hočejo izvedeti vse tajne podrobnosti, ki so vključene v pogodbi, katere pa niso sedaj znane drugim kot glavnim stvoriteljem, ki so bili navzoči pri rojstvu navalističnega pakta.

V senatu je radi mornarične pogodbe veliko govora in bučanja. Kaj pa je realne, če je v pogodbi vključena precizna pariteta ali ne? Glavno je, da se pogodbo ratificira, ki obeta biti vsaj nekoliko boljše kot pa kosanje v oboroževanju na morju med vesilami.

Militaristi nasprotujejo ratifikaciji. Militaristom gre za dobiček; polagajo svoje načrte na silo, kakor delajo živili. Najboljši človeški umi se ne zanimajo za militarizem, razen toliko, da ga obsojajo.

Pogovor o vremenu

Znani ameriški humoristični in satirični pisatelj Mark Twain je nekoč dejal, da vsakdo raz govori o vremenu, a nihče nicesar ne stori o njem.

Ce položimo naše nemaziljene prste v tisti del biblije, kjer pravi: "Ne ponavljaj praznih fraz kot delajo pogani," lahko avehano izjavimo, da ne bomo nikoli grešili s tem, da bi našim čitateljem govorili le o vremenu, ki se ga mora vzeti kot je. Prosveta prinaša pred očmi svojih čitateljev dejstva kakršna so, ki se bi lahko preurevala, in o teh razpravlja v luči resnice.

Mark Twain se je poslužil tega epigrama, ki je bil že del časa pred njim v rabi, ter z njim pokazal, kako radi se ljudje izogibajo dejstvom, pa se zatekajo k pogovoru o vremenu, kot bi bilo to najvažnejše vprašanje za splošno človeštvo in delavstvo.

Glasovi iz naselbin

Zanimive beležke iz raznih krajev

Ponesrečena goljufija

Sheboygan, Wis. — Dne 21. junija se je v našo naselbino priklatil neki slepar, se izrazil, da bi se rad tukaj naselil in dobil stanovanje pri dobrih katoliških ljudeh. Rekel je, da je prišel iz Milwaukeeja, da se mu v Sheboyganu zelo dopade in da bo tukaj delo iskal ali pa začel s kakim biznisom. Ali ta slepar je studiral vse kaj drugega, ker delo mu je mislim smrdelo.

Prevarant se je kmalu seznanil z Martinom Draganom. Poprosil ga je, da bi mu pomagal iskati stanovanje, ker njega ljudje v Sheboyganu še ne poznajo. Dne 25. junija sta zopet odšla iskati "stanovanje s hrano." Kmalu, ko sta prišla v mesto, se je njima pridružil še drugi slepar, zaveznik prvega in ju vprašal po nekem zdravniku, katerega v mestu nihče ne pozna. Tudi rojak Dragan mu je odgovoril, da mu dozdnevni zdravnik ni poznan.

Po tem razgovoru se je novodoliti slepar izrazil, da ga zelo veseli, ker se je seznanil s Slovincema. Prvi slepar je drugega sleparja vprašal, odkod prihaja. Odgovoril mu je, da iz Hollywooda, Cal., in da ga je njegov oče poslal v Sheboygan, da razdeli \$25,000 med siromake. Rekel je, da je njegov oče sila bogat in ima veliko premožev v Californiji. Ker pa je hudo bolan, je njega poslal, da razdeli omenjeno vsoto med siromake, češ, da bo potem mogče ozdraviti.

Pogovor je nanesel na vprašanje, če ima Martin Dragan kaj denarja; ako ga ima, da bi ga da njima shraniti v namenom, da bi ga "pozneje veliko več nazaj dobili." Povedala in prepričala sta ga, da "znata" delati denar, to da poprej morata imeti Draganovega. Res so se domenili, da pričnejo z "operacijami" drugo jutro, ko bo banka odprta, da Dragan lahko vzame iz nje svojo prihranilo. Slepar številka ena je dobil tisto noč prenočišč pri rojaku Draganu, ki naj bi naslednji dan postal "bogati."

Operacija, sta sleparja povedala "arečnemu" rojaku, bo čisto enostavna: denar položijo v škatljo in Draganu ne bo potem treba več delati. Tisto noč je na "novi bogatosti" sanjal poleg sleparja številka ena o milijonih in v sanjah delal načrte, kako bi porabil to veliko bogastvo.

Kot dogovorjeno se drugo jutro odpravilo naši znanici prot Security National Bank, kjer je imel Dragan vložene svoje prihranke, ki mu naj čudodelno prinesejo veliko bogastvo — toliko, "da ti ne bo treba več delati." Ta kraški načrt pa je pokvari rojak Anton Stiglitz, ki je zaposlen v omenjeni banki. Ko Martin stopi pred njegovo linco in pove, da želi dvigniti svojo vlogo, se je Stiglitz začudil in ga vprašal, čemu to? Ker je Martin dobro poznal, se mu je njegovo početje čudno zdelo in poleg tega se mu je tudi dozdevalo, da on ne more rabiti kar naenkrat tako velike vsote.

Naš Martin, v želji, da postane bogat in da mu "ne bo treba več delati," pa je insistiral, da hoče dvigniti svojo vlogo. "Mar ni to moj denar?" je z zanosom zatrnil Martin. Mr. Stiglitz mu je pritrdil, vendar pa ga je še nadalje spraševal, kaj misli s dvignjeno vlogo storiti. Naš Martin mu je končno izjavil, da ga "areča čaka."

Namesto, da bi mu Mr. Stiglitz, ki je ugleden Slovenec, odšel bankovce, je segel po telefonu in poklical polico. Njegov sum je namreč došel, da tukaj ne more biti vse v redu. Predno pa je prišla policija, sta jo oba ptička že odkurila izpred bančnega poslojca, kjer sta čakala svojo lahkomišelnost in nedvomno tudi opazila, da postajajo ta vroča pod nogami. Ko je policija prišla, je od Martina izvedela celo povest.

Martin sicer ni postal bogataš in tudi ne siromak. Temu se ima največ zahaliti previdnost rojaka Stiglitz, ki mu je rešil težko prisluškane prihranke. Naš Martin bo sicer še delal, vendar pa je upati, da ne bo šel

več na limanice podobnim sleparjem in da ne bo več sanjal o "nenadni sreči" in o milijonemskem premoženju.

Ta dogodek naj služi tudi ostalim rojakom širom Amerike kot dobra šola, da ne nasedejo sleparjem, ki jih hočejo čez noč obogatiti s aličnimi prevarancijami. — Poročevalec.

"Fathru" Trunku v album

Cleveland, O., 10. julija. — Zadnje čase se je "kritik" s "Pisanega polja" večkrat obregnil ob mojo malenkost in skušal z zabavljanjem in zavijanjem ovreči moje trditve glede vere, cerkvenih organizacij in o podobnem. Njegovo "kritiziranje" pa je tako smešno, da se mi ni zdelo vredno odgovarjati. Nobenih dokazov, da so moje trditve neresnične ali zmotne! Samo zabavljanje, zavijanje in smešenje! Res, zelo slabo spricevalo za miselno kvaliteto čitateljev Am. Slovenca, ki požirajo to čudno brozgo, katero jim servira "pisanopoljski" apologetik.

Pa to ni moj point. Nekaj drugega je, kar me je pripravilo do tega, da še enkrat odgovorim Leadvillekemu dušnemu pastirju G. Trunk, ki je zmerom skušal mene postaviti na laž, česar, seveda, ni mogel dokazati, je vedoma ali nevedoma, kar je poststranskega pomena — lagal in to več kot enkrat. On je opetovano trdil, da sva jaz in Ivan Molek, urednik Prosvete, ena in ista oseba. Urednik Prosvete je protestiral, češ, da je to navadna laž, kar pa ni zaleglo. Trunk je še nadalje zavajal čitatelje Am. Slovenca z lažjo, da je Molek Podgoričan in obratno, dasiravno je bil najbrž tudi sam prepričan, da to ni res. To je nekaj, kar jaz imenujem polemično krukarijo! Pošten polemičar se ne poslužuje podobnih metod!

G. Trunk bo seveda zahteval, da mu dokazem, da je res lagal. To mi ne bo težko storiti. Ivan Molek, glavni urednik Prosvete, je sedaj v stari domovini. Iz New Yorka je odpotoval v noči med 6. in 7. julijem in ker pošta gotovo ne dostavlja Am. Slovenca potnikom na visokem morju, je tudi gotovo, da ni mogel brati Am. Slovenca št. 133 od 10. junija ter komentirati Trunkove izjave v tej številki A. S. To bom storil jaz sam in to bo dovolj jasen dokaz, da Molek ni Podgoričan in Podgoričan ni Molek. Mislim, da bo ta dokaz zadostoval tudi najbolj zabitemu rojaku v Ameriki ter ga prepričal, da je Trunk res lagal.

V A. S. od 10. julija piše Trunk pod naslovom "Tega ne bo," nekaj o peku ali kazni na "onem" svetu. G. Trunk trdi, da pekel eksistira in podaja za dokaz "božje razodetje." Isto "razodetje" tudi spričuje, da je nekje nekak bog, kakšen je ta bog, pa menda niti Trunk sam ne ve. To dokazuje — po njegovem mnenju, seveda — tudi obstoj sveta in stvarstva, ker Trunk si ne more zamisliti "stvarstva" brez nekoga sirovbradega "stvarnika", kakršnega upodablja razni krščanski umetniki. Pa vrnimo se k — peku. Trunk piše:

"Razodetje govori o peku jasno, odločno, nedvomno. Krist o večnem ognju in večni kazni. Vsak posameznik in zamej tega ne more odstraniti. Kjer pa so se oddaljili od pravega vira pri razodetju, in to so storili protestantje, tam grejo proč in se oddaljujejo tudi v drugih ozirih. Ako gre na razpravo (menda o peku?), je na protestantovski strani zanikanje do 95 odstotkov."

Torej "razodetje" je glavni in edini "dokaz," da peko res obstaja. Kdo pa je avtor tega "razodetja," ki tako "jasno dokazuje," da je nad zvezdami nekje Bog, ki je ustvaril nebesa in pekel (vica so poznejšega izvora)? Božje razodetje? Dober dokaz za puhoglavce, ki ne znajo misliti. Omenjeno "razodetje" ni delo kakakega "boga," temveč delo raznih ljudi, ki so slepili ljudstva z raznimi lažmi o bogovih in posmrtnih plačilih in kaznih. Krščanski pisar dotičnih "razodetij" niso bili prav nič bolj

od "paganskih" avtorjev raznih "božjih razodetij." Priznati pa se mora, da so oboji imeli zelo razvito domisljijo, sicer bi ne bili mogli spraviti skupaj takih nesmiselnosti. Kajti pekel je ena največjih nesmiselnosti mogočih in tudi nasprotuje krščanskemu pojmovanju Boga. Bog je najpopolnejše, najbolj dobro, pravično in usmiljeno bitje, uči krščanska vera. Najbolj perfekt, torej tudi najbolj dobro in usmiljeno bitje, pa bi vsakakor ne moglo ustvariti nobenega pekla, v katerem bi se mučila uboga človeška bitja, ki so bila slučajno slaba ali hudobna v življenju, ker potem bi ne bil več usmiljen in dober. Jaz sem samo človek, zelo nepopolno bitje, in sem prepričan, da bi ne mogel pahnuti v tak pekel tudi svojega največjega sovražnika, če bi ga imel, brez ozira, koliko hudega bi mi prizadejal. Človeku se smili njegov mrtvi sovražnik, kadar ga vidi v nesreči, Bog, ta neakonočno usmiljeni krščanski Bog, pa po mnenju G. Trunka zmeče v nekak pekel vse tiste nesrečne, ki niso živeli natančno po zapovedih krščanske cerkve! Zares — usmiljen bog! Slabši od najslabših ljudi!

Trunk navaja "značilno" izjavo profesorja Jamesa Moffata, da je vera v pekel "elementaren del vsake vere, katere je moralno zdrava." Tako torej — religija brez pekla je nezdružljiva. Jako slabo spricevalo za "zdrave" religije, ki ne upajo uveljaviti svojih etičnih in moralnih načel brez sile in groženj — v tem slučaju brez pekla. Dokaz, da sloni krščanska morala na zelo trhlji podlagi. Zakaj, kar je dobro, zdravo in na trdni podlagi, to se lahko uveljavi brez vsake sile, brez pritiska od zgoraj!

Današnja družba ne more eksistirati brez ječ, vešal in električnih stolčkov. Zakaj? Zato, ker njena uredba sloni na principu nasilja in izkoriščanja, zato, ker je demoralizirana. Religija, ki si ne upa eksistirati brez pekla, s tem dokazuje, da ona ni nič na boljšem, z drugimi besedami povedano, da je demoralizirana, da so njena etična in moralna načela popolnoma gnila in zanj.

Krščanstvo, posebno rimsko, je na las podobno ameriškemuhu suhastru. Izpopolnjuj naše zakone, pravijo suhaški fanatiki, če ne, te bomo poslali v ječo! Rim pa pravi: Delaj samo to in tako, kakor določajo moji paragrafi, drugače te bom pahnil v pekel, kjer se boš cvril na vse večne čase!

Kar pa se tiče Kristovih izjav o peku, pa lahko rečem, da ne eksistirajo nobeni zgodovinski podatki iz njegove dobe, ki bi bili v stanju dokazati, da je res kdaj omenjal pekel. Evangeliji so bili napisani precej pozno po njegovi smrti. Če je pa res kdaj omenjal pekel, potem je s tem pač dokazal, da je bil slab filozof in še slabši učitelj. Kajti kdor hoče ljudi poboljšati, ta ne sme storiti tega s — pekel — ekimi grožnjami.

To bo zadostovalo. Pekel me sicer proketo malo briga, namreč pekel na onem svetu, in me ni malo ne skrbi, kako se ga bom rešil, ker se bolj brigam za pekel na tem svetu, v katerem se nahajamo delavci in katerega Trunk v svoji gorečnosti za "onostranski" pekel niti ne vidi. Kar jaz hočem, ni "pobijanje" krščanskih pekelskih idej, temveč hočem samo dokazati, da Trunk laže. To sem storil in s tem je moj namen dosežen.

Tone Podgoričan.

Od zastopnika

Farrell, Pa. — V začetku meseca julija sem obiskal naselbino Greensburgh. Z uspehom nisem bil preveč zadovoljen. V tem mestu so namreč jako slabe delavske razmere; nekateri delajo dva dni na teden, nekateri pa prav nič.

Od tam sem se podal v prijazno naselbino Midway, bil z uspehom zadovoljen in s potrebo pa še bolj. Ob tej priliki sem tudi obiskal našega farmarja F. Zornika, ki ima posestvo kake tri milje od Midwayja, kamor me je s avtom potegnila 17letna hčerka družine Nagel. Zornik ima vso družino, deset po številu, pri SNPJ. Vendar je on, s drugimi vino-

reji vred, letos jako prizadet, ker je slana napravila jako veliko škodo na trti. Računajo, da bo pridelek radi tega za dve tretjini manjši.

V okolici Midwayja imajo skoraj vsi rojaki vinograde in so radi tega precej prizadeti. In ker so skoraj povsili člani SNPJ in naročniki Prosvete ter Proletarca, bi Tone Grdina lahko rekel, da jih je radi tega zadela "božja kazen". Vsem tamošnjim rojakom se prav lepo zahvalim za gostoljubnost.

Ker sem hotel biti dne 4. julija navzoč na slavnosti 20-letnice društva Postojnska jama v Canonsburgu, sem jo torej pobral proti tej naselbini. Želel sem se seznaniti z gl. tajnikom naše jednote, ki je bil ob tej priliki glavni govornik. To priliki sem tudi imel in sedaj poznam vse razen par glavnih odbornikov. Rečem naj, da tako agilnih glavnih odbornikov nima nobena druga izmed naših podpornih organizacij kot ravno naša jednota.

Le žal mi je, ker nisem mogel obiskati Johna Terčelja, ki se je par dni pred slavnostjo ponesrečil in se nahaja z zlomljeno nogo v canonsburški bolnišnici. Želim mu hitrega okrevanja.

Anton Zidanšek.

"Prosperitete" ni nikjer

South View, Pa. — Da je danes zares težko dobiti delo v Ameriki, o tem sem se prepričal minule dni, ko sem sam iskal delo. Bil sem v Kansas Cityju, v St. Louisu, v Indianapolisu in drugod, a nikjer ni bilo dela zame. Povsod sem videl trume brezposelnih delavcev, ki zamirajo isčejo delo. Res, čudna prosperiteta.

V Pittsburgu sem spoznal, da Carnegiejevi in Mellonovi interesi niso zaman potrošili milijonov za ugonočitev nekdanjega močnega UMWA, ki se jim zdaj dobro obrestuje. Če dobiš delo v rovu, moraš pridno garati in zraven molčati, če nečeš priti ob delo. Končno sem se podal sem v South View, kjer sem dobil delo, ki je sicer težko in slabo plačano, a boljše kot nič. Rojakom, ki so mi šli vso pot na roke in ki so mi dajali potrebne informacije, se sem potom sajlepše zahvaljujem.

Dne 4. julija sem bil na pikniku društva "Postojnska jama" št. 138 SNPJ v Canonsburgu, Pa., in sem bil veselo presenečen zaradi res velike udeležbe. Vidi se, da so tamošnji rojaki složni, o čemur priča tudi njihov društveni dom, ki je ponos te naše naselbine. Le tako naprej in uspeh bo kronal vaše delo.

John Telban.

Sožalje

Aurora, Minn. — Zelo me je v srcu zbolelo, ko sem v 157. št. Prosvete čitala, da je mojemu bratu J. Uletu v Milwaukeeju utonil najmlajši sinček Adolf. Njegovim roditeljem je bil pravi ljubljeneč. Ta neljuba smrt nam res samo žalost dela. Roditeljem pokojnega Adolfa, njegovim bratom in sestram naše sožalje.

Pred kratkem smo izvedeli nič manj žalostno vest, da je v Chicagu preminul mr. Jerina. S svojo družino vred se je pred dobrih letom podal v Chicago za delom. Sedaj pa ga je že pobrala smrt. Ker je bil pokojnik takorekoc pionir mesteca Aurora, med prvimi naseljenci, si je izbral ta kraj za zadnji počitek. Prepeljan je bil v Auroro, kjer sedaj počiva. Naj v miru počiva v zaželeni grobi. Jerinovi družini izreka globoko sožalje družina Ogrinc. — Mra. Ogrinc.

Freda Stizkila, prva odvetnica v Palestini. V Jeruzalemu je prišla pred šestimi leti iz Avstralije.

Nov solčni motor

Geofiziku, prof. Kudimovu iz Leningrada je uspelo konstruirati motor, ki teče pod neposrednim učinkom solčnih žarkov. Aparat, ki osredotočuje solčne žarke, proizvaja brez vsake pomoči zrcal ali leč temperaturo 200 stopinj Celzija. Poskusi s tem najnovejšim solčnim motorjem se bodo nadaljevali v mestu Sluku, kjer bodo v ta namen zgradili posebno "solčno palačo", kjer bodo podrobneje proučevali izum in njega praktično izkoriščanje.

Že od nekdaj je sen tehniške čudodelni aparat, ki bi pretvarjal solčno toploto v koristno delo, v silo, ki bi brez vsakršnih stroškov in truda gnala naše stroje. Samo toliko solčne toplote, kolikor jo solnce siplje nad Svico, bi bilo treba prestrči, pa bi od nje lahko tekli vsi milijoni strojev starega in novega sveta.

Kaj čuda, ako se na ta neusahljivi in tako ceneji vir energije že od nekdaj obračajo očesi vseh podjetnih izumiteljev. Zadnjih 300 let je bilo narejenih neštevilno solčnih motorjev na najraznovrstnejših osnovah. Menjavale so se plitke in genialne tehniške ideje, volja izumiteljev se ni uklonila, čeprav doslej niti en poskus še ni doživel zmagovalstva.

Vest Rusa Kudimova je zaradi tega tem bolj presenetljiva. Vsi izumitelji pred njim so namreč gradili svoje solčne stroje na podlagi poskusa Herona iz Aleksandrije, ki je prvi pokazal, da je mogoče s pomočjo zrcal osredotočiti solčne žarke v eno točko, kjer nastane zelo visoka temperatura. Ta preprosta zamisel je bila pozneje nešteto krat uporabljena. Ameriški inženir Ericson je na primer zgradil votlo zrcalo, sestavljeno iz tisočev majhnih zrcal, ki vsa odbijajo solčne žarke v eno in tisto točko v goršče, kjer je pritrtjen parni kotel. Voda v njem se segreje kakor nad ognjem in para žene stroj. Poseben mehanizem obrača zrcalo nenehoma proti soncu, da stroj v ugodnih okoliščinah lahko teče ves dan. Nekaj takih strojev deluje še sedaj v Egiptu in Kaliforniji. Imajo pa velike hibe in se nikjer ne obnesejo. Tudi drugi solčni motorji, zgrajeni na tej osnovi, se niso obnesli, ker je izbraba toplote v njih preveč nepopolna.

Pozneje so začeli graditi solčne stroje na podlagi kemičnih presnov. Med izumitelji, ki so po tej poti stremeli k cilju, je najbolj znan Nemec Winter, ki je hotel predvsem izkoriščati energijo ultravijoličnih žarkov. Nekatere kovinske snovi imajo namreč svojstvo, da se pod učinkom solčnih žarkov — predvsem ultravijoličnih — pretvarjajo v druge kovinske snovi, ki se pa v temi zopet vračajo v prvotno obliko, pri čemer se sprošča solčna energija v obliki električnega toka. Wintrovim naslednikom, med njimi zlasti mnogi Američani, so s takimi kemičnimi aparati dosegli prav lepe laboratorijske uspehe, ali v velikem, kot pravi solčni motorji, se tudi ti niso obnesli.

Sedaj "kaže" da je Kudimovu vendarle uspelo priti nekoliko bliže zaželenemu cilju. Kaže, pravimo, zakaj več ko mogoče je, da bo tudi on delil razočaranje prednikov.

200 konjskih sil v kaplji vode

Na Svetovni konferenci za izkoriščanje prirodnih sil, ki se je vršila v Berlinu in ki smo v našem listu o njej že ponovno pisali, je imel znameniti angleški astronom Eddington s cambridgeskega vesučilišča nad vse zanimivo predavanje o čisto novih načinih pridobivanja energije. Eddington je dejal med drugim, da niso reči, ki jih zaznavamo ljudje kot gmotno v resnici nič drugega nego nakupički elektronskih tirov, na katerih brizjo najmanjši sestavni deli atomov, elektroni z neznansko brzino. Med najbolj gostimi snovmi je, kakor znano, platin.

V kubičnem metru platina je komaj za kubični centimeter nepredirljive snovi.

Kako ogromna je tedaj sila, ki žene te neznansko majhne delce, da lahko občutimo trdotno snovi! Einstein nam je pokazal, kako nam je izračunal to notranjo atomsko silo. V kapljici vode je n. pr. toliko energije, da bi nam lahko dobavljala celo leto 200 konjskih sil.

Eddington je dalje trdil, da bomo začeli lahko izkoriščati to notranjo atomsko energijo, ko bomo porabili vse druge trenutno razpoložljive in izkoriščane energije v premogu, petroleju itd. Izračunal je, da bi v tem primeru zadostovalo 30 g vode za celoletno obratovanje 100.000 kilovatne električne centrale.

30 g vode — to bi je bilo toliko, kolikor jo obsega manjša skodelica za čaj!

Solčna energija, ki nam vzdržuje življenje, nastaja po Eddingtonovem naziranjem brzkone radi sprostitve notranjih atomskih energij v solcu in če je to res, potem se ne bomo več začudili njegovi trditvi, da morajo v notranjosti solčne oble vladati temperature 40 milijonov stopinj Celzija.

Tudi na zemlji bomo lahko proizvajali takšne nepojmljivo visoke temperature, saj začetek tega proizvajanja je že storjen. Angleški fizik Capice je v Cambridgeu eksperimentalno s poljem magnetske sile, ki je ustrezalo osredotočeni energiji 1 milijona Celzijevih stopinj. Vprašanje je samo, kdaj bomo našli praktično uporaben način za sproščanje in smotrno izkoriščanje takšnih energij.

Vesti iz Jugoslavije

(Poročevalski biro Prosvete v Jugoslaviji.)

SAMOMORI

Ljubljana, 20. jun. 1930.
Včeraj krog devete ure zvečer se je zastrupila v svojem stanovanju na sv. Petra cesti v Ljubljani 33 letna Marija Kobler, bivša učiteljica. Ko je zvečer znanec prišel k njej na obisk, jo je našel nezvestno. Po leg nje je ležala stekleničica, v kateri je bilo še nekaj lizola. Reševalni oddelček, ki je prišel, se je moral z avtom vrniti, ker je zdravnik med tem že ugotovil smrt. Vzrok samomora — neznan. Gotovo je, da ji je bilo stanovanje odveč in da se je baš pripravljala na odhod. Truplo so prepeljali v mrtvašnico.

Slovenec napravil samomor v Zagrebu. — Dne 19. junija dopoldne se je na nekem drevesu ob Savi obesil 43-letni zidar Martin Safarič, doma iz Orešnice v ljubotermerskem okraju. Pri obiščenju so našli delavsko knjižnico ter prazno denarnico. Domneva se, da je šel v smrt radi brezposelnosti in bede. Ugotovljeno je, da je pred nekaj dnevi iskal posla pri borski delu, da ga pa ni dobil. Poleg tega slovenskega zidarja sta napravila samomor tudi neka ženska in en moški v Zagrebu, kjer so samomori malone vsak dan.

Blizu Slovenjgradca je našla gospa Kacova v svojem gozdu neznanega obešenca na smreki. Kdo je in kaj ga je gnalo na smreko, poizvedujejo.

Poskusen samomor. — V petek 13. junija proti večeru je poskušal izvršiti samomor 18 letni Franc C., delavec pri veleposestniku v Podgradu v gornjeradgorskem okraju. Spril se je pogosto s sodelavci. V petek pa je po prepričanju, da se usmrti. Odšel je v svojo sobo ter izpil precej ocetne kisline. Našli so ga v krih, poklicali zdravnika dr. Čremošnika, ki je s težavo — zakaj fant se je upiral vsaki pomoči — rešil mladeniča smrti.

11-letni obešenec. — V torek je posestnica Kramerjeva iz Vrbovega dola v mariborski okolici šla v bližnji gozd. Prestrašena je opazila na nekem drevesu višeti truplo mladega fanta. Spoznala je, da je obešenec 11-letni šolar Anton Borovnik, sin delavca iz Vrbovega dola. Fant je obiskoval 4. razred osnovne šole v Limbušu. Kakor običajno je fant tudi v torek jutraj odšel v šolo. Starši so bili prepričani, da gre v šolo. Fant pa je zavil v gozd ter se v svojem 11. letu obesil za vrh na 'neko drevo. Fant je bil bolehen ter naglo jeze ter je že večkrat dejal, da se bo obesil. — Poskušali so ga obuditi k življenju, a fant je bil že mrtv.

Smrt pod vlakom. — Na Telovo zvečer so potniki osebnega vlaka, ki vozi krog 9. zvečer skozi postajo Limbuš, opazili malo pred postajo, da je nekdo prišel pod kolesa vlaka. Našli so mlado, nekaj nad 20 let staro dekle z zlomljeno desno nogo in roko ter razbito lobanjo. Dekle je bilo seveda mrtvo. Policija je dooznala, da je samomorilka preden je skočila pod vlak, skrila svojo ročno torbico v živo mejo obprogi. To torbico so 400 din, ter med drugim listek z napisom Bora Selinšek. Ker je na robcu bil monogram D. S., se domneva, da je ime Selinšek pravo ime samomorilke. Dekle je bila v službi v Mariboru do februarja letos, potem pa je šla v Sušobico, od koder se je pred dnevi vrnila v Maribor, ne da bi se javila ožjim sorodnikom, n. pr. svoji sestri, ki je omožena v Mariboru in ki je svojo sestro v samomorilkinem trupu spoznala. Kaj jo je gnalo pod vlak, ne vedo. Čudno je in značilno, da se naša dekleta z juga vračajo vse obupane in brez volje do življenja.

Vihar porušil novo stavbo.

Pa nismo v oblasti močnih orkanov in vendar se je dogodilo, da je vihar podrl novo stavbo. V Logatcu blizu kolodvorja zidajo parno žago. Stavba za žago je bila že pokrita, manjkalo je samo še čelnih zidov. In to je bilo usodno za stavbo. Močan vihar, ki je prihrmel čez Kras, je planil od zemlje v streho ter jo dvignil, tako da se je vsa stavba zrušila. Nepoškodovani so ostali samo temelji. K sreči ni bilo na stavbi baš zaposlenih delavcev. Le enega je nekaj potolklo, zidarja Makovca Jožeta iz Borovnice, a ne hudo. Zdravil se bo kar doma. Kriv nesreče ni nobeden, usoden slučaj je hotel, da pač ni so bile čelne stene postavljene. In tako je viharjev vrtinec zgrabil vsa plošev strehe ter jo dvignil. Škode pa je za 30.000 Din.

Dve smrti v vodi

Te dni je postal žrtev Ljubljane 27 letni hlapec pri dr. Maroltu na Vrhniki Ivan Malo-vrh. Hlapec je zvečer hotel napojiti konja ter ga zato hotel peljati k Ljubljani nekje med Verdom in Vrhniko. Zazajal je konja ter ga poglaval v vodo. Konj sprva ni maral, potem pa je le zabredel v vodo. Nenadoma pa je konju zmanjkalo tal in moral je začeti plavati. Konj se je pri tem premetaval, prišel v stranjsko lego ter tako položil hlapca v vodo. Hlapec, ki ni znal plavati, se je krčevito objel konjevega vratu. Žival je radi tega oslabela, začela v hud vrtinec in poguba je bila tu. Vrtinec je potegnil konja in hlapca na dno, ju še enkrat vrgel na površje ter spet potegnil vase. Z brega je več ljudi opazovalo to strašno borbo, a pomagati ni nihče mogel. Vrtinec ju je požrl ter vse, kakor tiral po strugi dalje, zakaj niti konja ne hlapca niso dozdaj še našli.

Druga nesreča v vodi pa se je zgodila na praznik, včeraj v Ljubljani. Lep dan je izvalil mnogo ljudi k Savi, k Sori, k Ljubljani kopat se, kakor tudi v bazene kopališča Ilirije pri velesajmu. V kopališču Ilirije se je pripetila nekemu neznanec nesreča. Krog pol treh popoldne so opazili kopalci, da je neki moški gladko izginil pod vodo in se ni pojavil takoj spet na vrh. Obvestili so kopalnega mojstra Lorberja, ki je takoj skočil za moškim do dna, privlekel potapljača ven ter takoj poskusil z umetnim dihanjem. V tem je prihitel že dr. Pintar, ki je poskusil z umetnim dihanjem, ker pa ni uspelo, je natančneje pregledal moškega ter ugotovil, da je prepozno. Bil je že mrtv. Ko je prišla policijska komisija je policijci zdravnik dr. Avramovič ugotovil takoj, da je nastopila smrt radi srčne kapi.

Identitete mrtveca niso mogli ugotoviti takoj. Na perilu so našli le monogram B. K. Policija je uvedla preiskavo, da se ugotovi, kdo je utopljenec, ki ga je v vodi zadela kap ter je utonil.

Zdaj, ko je prišla kopalna sezona, bo bržkone spet kaj nesreč v vodi, ki vsako leto terja nekaj človeških življenj.

Neurje in požar v kranjski okolici

Ljubljana, 21. jun. 1930.
Včeraj proti večeru se je nebo nad Ljubljano stemnilo in slutiti je bilo, da nekeje v bližini dobro dežuje. Tudi zagrmelo je večkrat. Vendar pa Ljubljana ni bila deležna dežja, kakor popoldne nekaj malega. Potem je bilo spet suho. Huje je bilo v kranjski okolici. Proti sedmi uri se je stemnilo, da je bilo kot ponoči. Nad vami med Predvorom in Golnikom je bilo kakor iz šaka. Vmes pa se je bliskalo in treskalo. Ves nali se je bližal baš proti Kranju v precej ozkem pasu, tako da bližnje vasi niso okusile skoro nič dežja, dočim se je nad Kranj in okolico zlijl težak dež. Strele so udarjale druga za drugo, zanelo se na več mestih požare, ki pa so jih zatrli. Treščilo je v Hujah, dvakrat v transformator Zavrnikove elektrarne v Strzevem, tako da je ta vas ostala brez luči. Potem je udarila strela v telefonski vod ter švignila po njem v kopališko restavracijo ter poškodovala zid in vrata. K sreči žrtev ni bilo. V mnogih krajih v okolici je padala huda toča.

Med najvišjim nalivom pa je strela udarila v gospodarsko poslopje posestnika Krta (po do-

mače Rešetarja) na Hujah. V hipu je plamen objel poslopje. Domači so hitro rešili iz poslopja motor za slamorezno ter vozove, iz hleva pa so rešili vso živino. Ogenj je objel tudi hlev ter grozil zajeti tudi stanovanjsko hišo. Hitro so prihiteli gasilci iz Kranja ter kasneje tudi iz Primškega ter začeli z gašenjem s svojimi brigadami. Napeljali so celi več sto metrov daleč v Kokro, ker je bil hidrant prešlab. Predvsem so lokalizirali požar, ki je uničil sicer gospodarsko poslopje do tal ter streho hleva, dočim je spodnji del hleva in cela stanovanjska hiša ostala nepoškodovana.

Škoda je velika. V gospodarskem poslopiju je bilo 9 vozov sena. Škodo cenijo nad 50.000 Din, ki je tem občutnejša, ker je bil Krč zavarovan le za neznatno vsoto. Pri gašenju pa bi se kmalu zgodila nesreča, ki bi zahtevala lahko dvoje življenj. Do Krčeve hiše je bil napeljan električni vod. Ko je pregorel neki tram, so popadale žice na tla. Član gasilnega društva iz Primškega Sifrera je zgrabil žico, hoče jo odstraniti. V žici pa je bil še tok in Sifrer je v hipu padel v nezavest. Ko ga je hotel rešiti in potegniti v stran član mestnega gasilnega društva Ivan Eržen, je padel še on v nezavest, ko je prijel Sifrera. Prišlo je na pomoč ter z umetnim dihanjem oživil enega, drugega pa so prepeljali v mesto k zdravniku, ki mu je dal injekcijo, nakar je prišel tudi ta k zavesti.

Poleg teh nesreč poročajo tudi, da je strela udarila v neko poslopje v Trbojah in da je zanela požar.

Kranjska okolica je letos že mnogokrat trpela od požarov.

Novo kopališče v Mariboru na Mariborskem otoku v Dravi je največje v državi in prav moderno urejeno. Dohod od otoka je še neurjen, a ga bodo sčasoma tudi uredili in olepšali. Za kopališče vlada veliko zanimanje po vsej okolici, celo iz Grada je prišlo že mnogo kopalcev, da vidijo to pokopališče. Na praznik Rešnjega Telesa je imelo kopališče krog 3000 obiskovalcev. Zanimanje je zanj te prve dni tako, da so okoliške izletne točke bile slabo obiskane. Graščani se izražajo o tem kopališču zelo pohvalno.

"Zbori" so najboljša slovenska revija za zborovsko gibanje in kompozicije. Zbori izhajajo vsak mesec že 6. leto in prinašajo kompozicije za moške, ženske in mešane zborove naših najboljših kompozitov (Adamič, Lajovic, Prelovac, Hubad, Osterc, Kogoj, Pavčič i. t. d.) Za dvig in bogatstvo zborovske literature so "Zbori" storili v zadnjih letih precej. Nobeno pevsko društvo ne more tarnati več, da nima modernih zborovskih kompozicij, ker imamo "Zbore". V svoji zadnji številki priobčujo "Zbori" Hubadovo 'Potrkan ples' za mešani zbor ter Adamičevo 'Zabučale gore', ki jo je priredil za mešani zbor ter jo je Učitelj-ski zbor poklonil predsedniku češkoslovaške republike T. G. Masaryku. 'Zabučale gore' so namreč župančičev tekst na melodijo moravske narodne 'Teče, voda, teče'. Zdaj jo je Adamič po svoje priredil za mešani zbor. Poleg teh dveh prinašajo zadnji "Zbori" tudi novo nagrobno kompozicijo Prelovca 'Zadnje slovo' za moški zbor. Dodejan je še Adamičev samospev za tenor 'Ribi-ce po vodi playajo' na prekmurski napjev. — "Zbori" so vsakemu pevskemu društvu neobhodno potrebni in kdor hoče korakati vzporedno z razvojem naših zborovskih kompozicij, ta mora biti naročen na "Zbore".

Za grob zagrebškega socialista Vilima Bukšeka je daroval zagrebški Okrožni urad za zavarovanje delavcev 10.000 Din, mestna občina pa je odstopila častni grob na pokopališču zastoj. Dolej je zbranih za Bukšekov grob 25.000 Din. Osnovale so bo tudi društvo, ki bo skrbelo za postavitev in ohrano grobov delavskih voditeljev.

Čikaška "Naša Nada" in še dva druga lista iz Chicaga sta apert dovoljena v naši državi. Upamo, da bodo umaknili tudi prepoved "Proletarca", ki nikakor ni "izrečno komunističen list," kakor so oblasti podprle prepoved uvažanja "Proletarca."

Osvobodjeni roboti

Moč solčnih žarkov

Ze zadnjič smo v članku o svetovni energijski konferenci poudarili, kako velikansko vlogo igra v modernem življenju energija, brez katere si več ne moremo misliti velikanskega in silno zapletenega mehanizma današnje civilizacije. Energija je tisto, kar ustvarja delo in da je milijonom zaslužka ter nam podeljuje nove dobrine. Energija je rešila Sloveka težkega robotanja in ustvarila pogoje za višje in finejše oblike življenja.

Zanimivo je preračunati, koliko ljudi bi bilo treba, da bi napravili vse titansko delo, ki ga danes vrše stroji. S povračnim računom pridemo do rezultata, da bi moralo robotati na svetu dve tretjini milijarde več ljudi, ako bi hoteli brez strojev vzdržati ves današnji promet in vse delo po tovarnah in rudnikih. Iz tega računa se najbolje vidi pravi pomen energije, ki je s pomočjo tehnike človeka osvobodila težkega dela. Ako bi hoteli pogonske, delovne in prometne stroje, ki teko po vsem svetu, nadomestiti s človeškimi mišicami, potem bi potrebovali: za vse elektrarne in energijske centrale 338 milijonov, za železnice 127 milijonov, v poljedelstvu 73 milijonov, v tovarnah 70 milijonov, v rudnikih 18 milijonov in v avtomobilizmu 12 milijonov ljudi. Samo v teh glavnih panogah bi potrebovali tedaj 638 milijonov človeških delovnih moči.

Številka se vidi na prvi mah sicer ogromna, a takoj skopni skoro do nevidnosti, ako jo primerjamo z vso ogromno energijo, ki nam je zemljano na razpolago. Vsa energija je od solnca pa bodisi, da jo izkoriščamo sproti: v vodnih napravah, mlinskih na veter, strojih, ki izrabljajo energijo morskih valov, plimo in oseko, toplotno razliko morske vode v oceanih, bodisi, da izkoriščamo konzerve solne toplote: premog, nafto in les, v katerih se je solnčna energija nakopičila in se ohranila do današnjih dni. Vse moči, ki jih iz teh virov črpamo posredno od solnca, so pa le neznatna množina tistega, kar nam solnce v resnici nudi. Računal so pokazali, da siplje solnce, kadar sije pravokotno na zemljo in ga ne zastirajo oblaki, na vsak kvadratni meter zemeljske površine povprečno energijo 1850 vatov, to je dobri dve konjski sili. Ker natanko poznamo zemeljsko površino, lahko s preprostim računom doženemo, da dobiva zemlja od solnca neprestano 235 milijonov kilovatov.

Ta številka je tudi za nas, ki ne računamo več samo z milijoni, milijardami in bilijoni, marveč tudi s svetlobnimi leti navzile temu tako ogromna, da si jo težko pravilno predstavljamo. Zaradi tega jo nekoliko pojasnimo v naslednjih primerih: V poldrugi milijardi ton premoga, ki ga letno nakopljajo po vsem svetu, in ki mora kriti vse naše potrebe po toploti in delu, tiči toliko energije, kolikor jo dobi zemlja od solnca v petih šestih minutah. Če nadalje upoštevamo, da bodo vse zaloge premoga zadostovale za našo potrebo še vsaj tisoč let, potem nam gornji račun pove, da vsa ta, za naše pojme ogromna, v premogu nakopičena energija ni nič večja od one, ki jo solnce izžari na zemljo v treh dneh. Te primere nam bolje ko vse številke in vsi računi povedo, da je vsa premogova energija, ki na njej temelji vse naše gospodarstvo, industrija in kultura, neusahljivim virom žive solne energije.

V teh primerih smo upoštevali solnčno energijo, ki bi nam bila pri najpopolnejši izrabi na razpolago v tropskih krajih, pod najbolj ugodnimi okoliščinami, ako se je na poti od solnca na zemljo ne bi prav nič izgubilo. V resnici pa jo tudi v tropskih krajih dober odstotek zadrži zemeljska atmosfera, še več pa seveda v zmernih pasovih, kjer ozračje nikoli ni tako čisto.

Učenjaki cenijo, da se v zemeljskem ozračju nenehoma izgublja kakih 60 milijonov kilovatov solne energije, ki pa je izgubljena samo navidezno, zakaj ta energija se zopet sprošča v obliki neviht, električnih izpraznitvev in vetrov, dokler se ne umiri in ne razblijni v toploto. Ta zadržana energija žene mlino na veter, jadralce, izrablja se v strojih, ki izkoriščajo moč morskih valov, v napravah za prestražanje atmosfere elektrike itd. Toda vsa energija, ki nam jo uspe presteči s temi pripomočki, je le neznatna v primeri z ono, ki nam ulide.

Vse današnje naprave za neposredno izkoriščanje solne energije so danes še pritlikave, a v daljni bodočnosti bodo morale kriti vse potrebe. Morda danes v tem pogledu še vobče nismo na pravi poti in se nam še niti ne sanja, kako bodo izgledale naprave za izkoriščanje solne toplote v bodočnosti. Dotlej pa bo treba izhajati s tem, kar imamo. V ta namen je v prvi vrsti potrebno štedenje in čim temeljitejša izkoriščanja skromnih zalog. Iz tega prepričanja so nastale vse današnje moderne energijske centrale: elektrarne, plinarne itd., ki so izpodrinile že milijone zastarelih in nepopolnih ognjišč, strojev ter drugih velikih, majhnih in najmanjših zapravljenih energij, in jih še izpodrivajo nenehoma in povsod. Če gledamo danes take velikopotezne moderne energijske naprave, smo lahko upravičeno ponosni nanje in nas ni treba biti strah pred bodočnostjo.

RAZNE VESTI

Delavski delegati romani na grob umorjenega stavkarja

Philadelphia, Pa. — Sto delegatov in uradnikov Ameriške federacije pletenarskih uni-j, ki so prišli iz vseh delov Združenih držav, je romalo na grob Carl Mackleyja, katerega so umorili najeti kompanijski stavkolomci ob času stavke pri Aberle-Hosier Co. Nato se je cela delegacija, kateri se je pridružil okrog tisoč članov pletenarske unije in simpatizirajev, razvratila v dolgo procesijo ter odkorakala proti Humeville, Pa., kjer je že štiri mesece v teku stavka tamošnjih pletenarskih delavcev, da s tem pokažejo stavkujočim, da niso osamljeni v boju za izboljšanje razmer. Demonstracija je potekla mirno in brez izgredov.

Farmerji krmijo prašiče s pšenico

Kansas City, Mo. — Akoprav javljajo poročila iz jugozapadne dela države Kansas, da je šitna letina slaba, je cena pšenice padla od 89 na 69 centov v minulih treh tednih. To je vzrok, da farmerji prodajajo je majhne količine žita, da pokrijejo najnujnejše potrebe in ostanek zadržujejo doma. Mnogi farmerji so začeli krmiti prašiče s pšenico. Odločeni so, da ne pošljejo pšenice na trg, dokler se cene ne zvišajo, četudi bi se jim doma pokvarila. Lokalne banke podpirajo farmerje v njihovem boju proti žitnim prekupčevalcem, ki samopašno znižujejo cene žitu, čeprav to ne odgovarja razmeram na svetovnem trgu.

Kanaški komunisti proti laborizmu

Winnipeg, Kanada. — Komunistična stranka v Manitobi je postavila dva svoja kandidata proti A. A. Heapsu in W. S. Woodworthu, ki zastopata delavsko stranko v dominijonskem parlamentu. Heaps in Woodworth kandidirata v okrajih North Winnipeg in North Center. Komunisti označujejo delavske kandidate kot "liberalno-delavske" in kot "predstavnik 'tre-tje' stranke gospodarjev Kanade."

Usodni premogovnik bo prišel z obratom

Cherry, Ill. — Znan premogovnik v Cherryju, v katerem se je pred leti pripetila silna razstrelba, ki je zahtevala veliko žtevilo življenj, bo zopet izroben obratu prihodnje jesen.

(Eksplozija v tem rudniku je bila hud udarec za Slovensko narodno podporno jednoto, ki je bila takrat še mlada in šibka organizacija, kajti pri nesreči je bilo ubitih več slovenskih rudarjev, članov jednote.)

Umetna volna

Ze nekaj desetletij se trudijo kemiki različnih velikih podjetij, da bi pridobili industriji umetne avile nove trilača. Prav tako, kakor so z izumom umetne avile ponaredili pajčevinasto tenko prejo sviloprejk in jo izpodrinili s nitjo iz lesne in bombaževine celuloze, nameravajo sedaj pogrešamo cenejših nadomest-kav, se je prav jasno pokazalo že pri umetni avili, ki se je silno naglo udomačila. Ker prihaja tudi za izdelovanje umetne volne za enkrat v poštev samo celuloza, kemiki ne bodo imeli prav lahkega posla.

Prirodna volna se posebno odlikuje po tem, da je raztezna, lepo hoderava in da jo je mogoče spraviti v vsako obliko, ki jo prav dolgo ohrani. Vseh teh lastnosti pa umetna, skozi šobe pretisnjena, gladka in brezkončna celulozna nitka medelsti značaj volne, se v teh lastnostih precej razlikuje in prav od njih je v veliki meri odvisna cena. Blago za kodrave volne je namreč bolj prožno in voljno. Volnena obleka se — kakor znano — ne mečka tako rada, kot n. pr. obleka iz umetne avile. Seveda pa je prirodna, zlasti nova volna zelo draga in zaradi tega se je iz izdeluje samo najdražje volnene tkanine, dočim se za cenejše uporablja tri četrtine stare in le četrtina svoje volne. Pod staro volno se razume ona, ki odpade pri preji kot odpadke, pa ona od že rabljenih tkanin.

V zadnjih dvajsetih letih je industriji umetne avile z večjim ali manjšim uspehom uspelo tudi umetnim celuloznim nitkam podeliti značaj volne, slasti kar se tiče kodravosti. Vsi ti izdelki, zaščiteni s celo vrsto patentov, izkoriščajo v glavnem dve možnosti: Ali se umetne nitke raztežejo na dolžino volnenih in bombaževih vlaken, tedaj v 4 do 16 cm dolge anopice, ki se potem spredejo, ali se pa brezkončne celulozne nitke kar take predejo in tkejo in se šele tkanini s različnimi mehanizmi in kemičnimi postopki podeli značaj volnene robe. Načinov te izdelave je — kakor rečeno, — več, toda doleje se po večini še kar niso mogli prav uveljaviti.

Le nekatere metode so dosegle praktično vrednost. Tako je vredno omeniti izdelovanje umetne volne, po načinu "Snia Viscosa". Ta italijanska tovarna uporablja kot surovino celulozo iz topolovine, ki se po primerni kemični predelavi istiskava skozi kovinske šobe v pajčevinasto tenka vlakna. Pobeljena vlakna so zelo trpečna, pa silno voljna in prihajajo na trg pod imenom "Sniafil". Vlakno je tako tenko, da ga šele 65.000 m tehta 1 kilo gram. Podrobnosti izdelave drže seveda v največji tajnosti.

Kmalu po vojni je začela s odporo ministrstva za gospodarstvo tudi neka nemška tovarna za umetno avilo delati poskuse a celulozno volno. Nemčiji je seveda mnogo lažje na tem, da si pridobi umetno tekstilno surovino, ki bi jo, osvobodila odvisnosti od inozemske volne. Po dolgotrajnem prizadevanju je to-

varni uspelo izdelati umetno tekstilno vlakno "Bistra", ki je prav tako iz celuloze a celo boljše in tanjše od izdelka italijanske tovarne in pride šele 70.000 metrov na 1 kilogram.

Pri vsem tem umetnem predl-vu skušajo — kakor rečeno — doseči čim bolj raskava in nakodrana vlakna, da so potem tkanine vsaj po voljnosti in prožnosti kolikor moč podobne volnenim. Taka "volnena avila", kakor se imenuje novo umetno predivo, se danes prodaja v Nemčiji že po 55 Din kg, nadejajo se pa, da bo mogoče pri izdelovanju na debelo potisniti ceno celo na 42 Din, dočim se prirodna prana volna prodaja povprečno po 125 Din.

Ceprav dosedanjí poskus izdelovanja umetne volne še niso rodili zaželjenega uspeha, vendar je na podlagi dosedanjih uspehov upravičeno lahko upamo, da bo moderna tehnika v doglednem času kos tudi tej težki nalogi. Za mnoge države, ki so glede tekstilnih surovin: volne in bombaža popolnoma navezane na uvoz, bi bilo to vsekakor velikanskega pomena.

KIHANJE

Pri muslimanih velja kihanje za slabo znamenje. Kadar se pripeti ta neprilika, kličejo Alaha na pomoč soper nebodigatreba in njegova spletke. A to postane državna zadeva, kadar pripada prehajeni nos odlični osebi. V mnogih azijskih kneževinah na primer ukažejo imeti javne molitve, kadar kihne hadža ali sultan. Razen tega skušajo zabraniti nesrečo ali vsaj omiliti njen odmev s tem-le sredstvom: uradnikom je poverjena naloga, da prežijo pri gospodarjem obličju na kremenje, ki se pojavlja pred kihanjem, da pregluše s svojim trušcem zvočnost kraljev-skega nosu. Indec, ki bi se mu kihnulo med umivanjem in molitvami, se amata dolžnega, vso od kraja pričeti. Po njegovi sodbi kihavica onečedi človeško telo, če še ne prinaša nesreče... Kaj pa pri nas, je li kihljaj slabega pomena? Menda pač, saj običajno napoveduje neprijetni nahod.

Avstrijski nadvojvoda v zapo-ru v New Yorku

New York. — Avstrijski nadvojvoda Leopold, ki je pred nekaj meseci opravljal službo prodajalca salam, se je v petek potovalno izročil oblastem, da so ga odvede v zapore. Najvojvoda je bil 23. aprila t. l. po veleporoti obtožen tatvine biserne ovratnice, ki je bila last Marije Terezije, avstrijske nadvojvodine, in katero je potem prodal nekemu zlatarju v New Yorku. Obravnava proti njemu je določena na 1. oktobra.

Šesta žrtev 4. julija umrla

Chicago. — Streljanje v zvezi s proslavami praznika Neodvisnosti je zahtevalo šesto žrtev v Chicagu, ko je v petek umrl v Frances Willard Memorial bolnišnici Albert Maruszek, star 16 let, na posledicah opeklin, ki jih je dobil od eksplozije patrone, ki jo je imel v roki.

Ali ste naročeni na dnevnik "Prosveto"? Podpirajte svoj list!

Ameriški "boljiši" sloji okrog Bobby Jonesa, "kralja golfa," ki se je vrnil iz Angije, kjer si je prihrbil premogovno v igranju golfa. Medna administracija New Yorka mu je pridelala "tuzen" oprejem. Kadar se bodo Američani toliko zanimali za trajno odpravo "slabih časov" kot se zanimajo za sportne igre, delavstvo ne bo trpelo radi brezposelnosti in drugih nadlog.

ROSA

Povest o dveh ženah
Spisal Angelo Cerkevnik

(Povest, ki je bila nagrajena v literarnem kontestu Prosveta)

— Graditi?
— Ne verjameš, da gradijo?
— Da gradijo? Poskušavajo graditi! In bodo vedno samo poskušavali, dokler bodo tako delali! Na takšni podlagi ne bodo nikdar zgradili stavbe! Odpravili so vladavino carja, in jo zamenjali z oligarhijsko izbrancev, sestav pa je ostal isti, neizpremenjen, kajti sestav se ne more spremeniti kar čez noč in posebno ne z dekreti, proklamacijami, manifestacijami, razlaščenjem drugih, s poboj ...

— Rosa, kaj vendar govoriš! Kdo naj si ti — revolucionarka?

— Nedvomno! Revolucionarka sem! Glej, odpovedala sem se Boju, zavrgla sem običajno prakso, ki si lasti živga človeka kot predmet zasebne lastnine, zavrgla sem tudi dejansko, ne zgolj miselno, skoraj aksiom o spolni ljubezni in sem dokazala, da je spolnost samo nagonski pojav samoodhranitve, da pa je ljubezen pojav, ki je od spolnosti docela neodvisen, mogočnejši, starejši in kar je glavno: najpopolnejše očitovanje svobode! Izvršila sem revolucijo v sebi sami! Veruj ali ne veruj: teža je ta revolucija, nego revolucija podiranja, ubijanja, razlaščenja — drugih! Sebe samega razlasiš — je prvi in podstaven pogoj vsakršne revolucije sploh! Nikdo me ne more prepričati, da je ruska revolucija ideal tiste revolucije, ki bo zmagovito obračunala s stari sestavo. Ruska revolucija je bila le zmaga organizacije nad desorganizacijo, zmaga močnega nad — slabim, fizičnega hrusta nad fizičnim mrtvencem. Res je: revolucija ni bila zgolj naključje. Bila je zgodovinska nujnost! A zato še ne mora biti moj ideal! Tudi tvoj ne! Danes greda vse to iz daljave in to anarhično stanje, v katerem živimo, te sili hrepeneti po idealu urejenosti, katero meniš najti — tam. Pa se motiš. Tam so prav takšni ljudje, kakor tukaj ... Vsa kultura je na mrtvi točki.

— Tega niti sama ne veruješ.
— Verujem! Absolutno! Vsa ortodoksni režim nujno zavira kulturo. Kultura mu je najnevarnejši sovražnik, zakaj kultura pomeni: svoboda imperializma duha, svoboda pozitivnega udejstvovanja. Ortodoksni režimi pa so vsi enaki: dogmatični so! In dogma je negacija svobode!

— Rosa, o tebi sem povsem drugače mislila. Vsekdar sem bila prepričana, da si simpatiziraš.

— Ne, ne, Tanja! Niti 1920. ne, ko je komunizem bil najvišja moda! Vsekdar sem sovražila nasilje. Še enkrat poudarjam: nikdar nisem zanikala nujnosti in neizbežnosti ruske revolucije. Vendar pa odkritosrečno priznam: raje bi bila videla, da je izvršila toliko število nasilstev kakšna druga stranka in ne naš stranka, ki hoče oživotvoriti socializem.

— Rosa, neložna si!

— Priznam, da je videz takšen, kajti trenutno morda res ne bi bilo politično prepuštili drugim vajeti ... Kljub tej ugotovitvi in kljub temu dognanju bi jih vendarle prepustila drugim, kajti drugo dognanje je močnejše. Glasi se: Vladanje nad enakimi tudi vsebinsko enako oblikuje vse vladanje, ki vzamejo vajeti v svoje roke. In tako se mora nujno zgoditi, da vladanje nad ljudstvom, ki je zadojeno z malo-mečansko miselnostjo nujno okuži tudi najboljše, ki jim je usojeno — vladati!

— Razumevam, vsaj od daleč. Vendar govori moje čustvo docela drugače!

— Tanja, nikdar ne boš šla v Rusijo. Če bi pa vendar šla, bi se najbrže zopet vrnila sem. Naj ti odkritosrečno povem, kaj je z menoj! Veš, da imam Boja rada, hkratu prav dobro poznaš vse moje nazore, vse tisto, čemur jaz pravim: revolucija. Priznam, da mi je težko. Nešteto krat bi rada plakala. Delo mi nadomešča mnogotere sladkosti. Daljša mi lajša bolelo in morebiti bi prišel čas, ki mi bo prinesel srečo od drugod.

— Ne morem verjeti, Rosa!

— Saj je vseeno, Tanja. Če že jaz ne morem biti srečna, zakaj bi ne bil sročeno Bojo? Ali ni baš v tem samožrtovanju, v zavesti, da moreš žrtvovati svojo lastno srečo, najpopolnejša lepota? Še več: ta zavest — o žrtvi me je skoraj sram govoriti — mi je odškodnina za tisto ljubezen, ki se ne vrača.

— Naj bom tudi jaz odkritosrečna, Rosa: doždeva se mi, da so tvoje besede zgolj besede, da si ti, če si res takšna, kakršna, praviš, si, — nežiljenjska in narejena, hudo nenaravno narejena, kakor so narejeni ljudje v romanu in dramah ...

— Skoraj zopet mi je to debatiranje, ker sem že toliko dolgih noči predebatirala. Pa naj bo: na to ti moram odgovoriti, ker ni to zgolj tvoj očetek in ni to očetek, ki se tiče zgolj mene same. Pred kratkim je neki Mrzlovič napisal kritiko o Ferjančičevi drami "Valovi". Očital mu je, da so ljudje v njegovih dramah narejeni. Rabil je besedo "skonstruirani". Ferjančič mu je popolnoma pravilno odgovoril: gospod Mrzlovič, vaša omejenost ni še nikakor jamstvo, da morajo biti ljudje in stvari, in novi svetovi skonstruirani tako, kakor si jih vi v svojih možganih upodabljate. Včasih živijo tudi ljudje, ki so malce drugače ustvarjeni, nego ljudje, o katerih imate vi neke fikčne predstave. Zgoditi bi se moglo — samo moglo bi se, seveda, da živijo kar rodovi, ki so za sto let pred vami ... Ali ne bi smel jaz enako opravičeno trditi o katerikoli Šekspirjevi, Strindbergovi, Ibsenovi ali Wedekindovi drami, da je skonstruirana? In dvomim, da bi imel prav, zakaj moje možganske zmognosti menda res niso tako zelo relativne, kakor vaše, vendar pa so ... relativne ... Zakaj ne bi n. pr. povsem določeno obrnil palico in rekel: Vaša kritika je skonstruirana? ... To je bil njegov odgovor. Jaz pa bi še nekaj dodala k njegovemu odgovoru. Povedala bi, da je glavni junak "Valov" tako malo različen od ogromne večine ljudi, ki hodi z nami, med nami in okrog nas, da so razlike, ki jih beleži napredek tehnike od leta do leta, daleko bolj paradokso velike, nego razlike med dvema tipoma, recimo: med menoj in teboj.

— Pretiravaš, Rosa!

— Majhna je razlika med nama, majhna med menoj in Bojom ... Vsa razlika je izključeno le v volji ... Sploh se ogromna večina razlik oblikuje na podlagi različne količine in vsebine volje. Zato bi moralo biti gibalno moderne drame: volja, zavestna volja, zavestno hotenje in ne — usoda, naključje. Usoda, naključje, narava — so gibalna slabštev. Volja je orožje močnega in zdravega pisatelja! Kdor tega ni doumel, nima še pravice govoriti o skonstruiranosti!

(Dolje prihodnja.)

planila v jok. Bilo ji je, kakor da je izgubila najdražje na svetu, kar se ne da za nobeno ceno nadomestiti. Drhtela je, kakor bi jo lomili krči in se je tresla po vsem životu.

V tem razburjenju je hotela imeti pojasnilo. In dela si je na glavo klobuk ter se odpravila naravnost k bratu, da razčisti zadevo.

Prišla k njemu se je izjadala, da so tudi Francoisu zavrele solze na oči, ko je izvedel za žalostno tatvino, ki ji baronica ni vedela pojasniti. Francois je počakal, da se je Fernando izjokala, potem pa je nežno pristopil k nji, rekoč:

"Potolaži se vendar, mila moja sestra!"

Fernando pa je venomer ponavljala:

"Kako naj se potolažim, ko smo uničeni, popolnoma uničeni ..."

Francois je počakal, da se je sestra nekoliko umirila, nato pa je položil roko na njeno ramo in dejal:

"Ne razburjaj se, draga! Položaj ni tako obupen, kakor si predstavljaš. Seveda mi moraš obljubiti, da me ne boš obsodila, če ti povem, kako stoji ta reč. Dobro se spominjaš, kako sva žrebala na skupino sokolarjev. Sreča jo je naklonila tebi. Jaz pa sem želel, da bi slika ostala pri meni, ker sem se bal, da ne bi jo tvoj mož prodal, če bi mnogo izgubil v igri. Bil sem pa trdno preverjen, da pride dan, ko ti bom izročil sokolarje kakor se spodobi — naimreč pravo sliko. Že davno sem dal napraviti posnetek, ki ga je bil žreb naklonil tebi. Še ko je bil oče živ, sem na mesto originala obesil kopijo. In ni ga bilo, ki bi bil to opazil. Tudi ti si živela v veri, da imaš original, pa si imela samo posnetek. Original imam jaz, posnetek pa si dobila ti, mirna in potolažena, kajti pravo sliko dobiš, čim bo v tvojem življenju zavladal potrebiti mir ..."

Čudo v jedilnici

Prihajali so pozno, zagoreli dima, vročine in železnega prahu, kateri se je zajedel v lica, le oči in zobje so se živo lesketali. Klovni v cirkusu so tako našim. Ljudski glas, ki se je bil dvignil o osemurniku, se je razpršil kot dim. Posedali so za mizo in hlastno segali po krompirju, mesu in omaki. Med nje je zašel kak človek iz boljše družbe, ki ga je prinesla radovednost preje kot potreba, napolniti si prazen želodec, in videč, da se mu tu bodo spletali venci, je kmalu zapustil jedilnico.

Mladenka, vitkega stasa in kratkih las, je z usmerjenim korakom prinašala jedila na mizo. Njen obraz je imel poteze Rafaelovih angeljev, ki z rož kvišku, na obrazih pa jim leži senca strogosti. Mladenci so govorili, da je modra in se nobenemu ne nasmehe, ker prezira vse moške in jih naziva plazilcem močvirnih nižav, kjer lovijo črve. Oblegali so jo, ona pa je molče hodila mimo njih in nobeden ni izvalil melodije iz nje.

Postaren, a družaben mož z veliko plešo, katero je krasilo dvojno las, katere je vedno gladil, je to opazil in je obrnil neno pozornost nase s tem, da je spadal obraz, pogledal navskriž ter začel migati z ušesi, kakor zajec.

Mladenka se je nasmehnila. Takrat se je dvignil iz mize neki mladenič ter se je obrnil proti možu: "Kaj pa ste ji povedali, da ji tako ugaja?"

Mož pokaze na svoja ušesa, ponovno pomiga z njimi, odmakne stol in povabi mladeniča, naj sede.

Rad ali nerad, mladenič se je ušel. Čutil je, da ima mož globoko povest zanj in z migom ušes ga je le prisilil, da je sedel.

"Vaša umetnost je mala, a prirodna," je dejal mladenič in se zakrohotal. "Le malo ljudi je, ki lahko migajo z ušesi. Gotovo ste hodili s komedijanti po svetu."

"Nisem," je odgovoril mož. "V mladosti sem z zaupanjem gledal v avet. Videl sem konja, kako je dvignil glavo, nagnil ušesa v senco, od kjer je prihajal šum, pa sem rekel: 'Ko bi mo-

gel jaz tako storiti.' Misel je bila bujna in me je silila k poskusom. Cele dneve sem stal pred ogledalom, se trudil in skušal oživeti ušesno mišičevje. Težko je šlo, nazadnje sta se pa le podala. Vesel sem bil tega uspeha in še danes — po dolgih letih ju imam v oblasti, zavese padajo, zemlja se ravna, lažje stopam na razor. In videl si, kako to vsakomur ugaja."

Potem mu je pravil o zvokih, ki plavajo po zraku, o vsakom vrstnih narodih in vse z ono preciznostjo, ki natančno utemeljuje najmanjšo stvar. Tako govorijo pionirji, katerim ni nobena pot preozka, gozd preteman, ne močvirje preširoko.

"Kje ste vendar zajeli jasen krog sveta?" je vprašal mladenič in mu začudeno gledal v oči.

"V mojem življenju sem imel opravke z ljudmi vseh vrst," je odgovoril in skomignil z ušesi. Govorila sta. "Ali premoalo se poznavata, da bi ti zaupal."

Pogled se mu je uprl v slike na steni. Stopil je in anel nekaj slik in je dal mladeniču rekoč:

"Volitve so pred duri, poglejva kandidate. Mnogo jih je, in vsak mnogo obljubljuje. Le oglej si od blizu tegale moža in njegov program."

Mladenič je ogledoval, a umel ni, vendar mu je misel šinila v Rusijo. Besedo za besedo mu je mož pojasnjeval razlike. Rekel je: "Vidiš, vsaka beseda ima svoj pomen, a mnogi ne vidijo, so kot slepa miš navni. Rada bi šla ven, a namesto da bi odgnila zavoso, gloda luknjico, brzi v strahu pred šumom. Vedo, da je tam, pomogli bi ji radi skozi okno, ko bi žival imela kaj možganov v glavi, tako pa čemu? Tudi jaz bobnim z njimi v rog, ker hočem imeti mir. Ne morem drugače. A globoko v arcu priznavam pravičnost Rusije, nove dobe. Na zunanaj pa jo gledamo kot pustošiteljico starih lepote, a prezirno gledamo v njeno smer, ki se vije k temeljnemu stebrom, pravemu človeštvu. Ne tja, tam je nevarno, kriče odvrtni glasovi, ki bi radi zadržali vsak val resničnega napredka. Vedo, da nemir slabi, cepi, zadržuje."

Mož se je zbral na stolu, se odahnil, kot da je bil vrgel suhico v daljo, in nehote pomigal z ušesi.

Mladenič ni bilo več do krohoti; mislil je:

"Kako resnične besede imajo ljudi na jeziku, a nismo vredni, da bi jih slišali. Tako se godi čudo. In mi ga ne vidimo, ne razumemo!"

Spomnil se je, kako je preziral, zanikal novodobno rusko literaturo. Zdela se mu je hrast podrt brez melodije. Preziral pa je slab cenilec.

Ločila sta se. Naslednji večer pa je imel mož zopet novega učenca pred seboj. Pozdravila sta

se in čustva, ki so ju zvezala sinoči, so se ponovno zedinila v eno bitje, le ena črta je ločevala starost in izkustva, mladost in pogum. Kljub temu mladenič spoštuje tega moža, ki mu je pokazal novo pot in mu s tem odprl pogled v rusko moderno literaturo, katero sedaj visoko ceni.

Jože Kovačič.

NAZNANILO.

Društvenim tajnikom in tajnicam se tem potom naznanja, da morajo naznaniti vse spremembe naslovov članov in članic, naslovov novih članov, ter imena in naslove odstopnih, črtanih in izobčenih članov naznaniti upravnštvu Prosveta, da se lahko točno vredi imenik za pošiljanje lista Prosveta. Imena in naslove, katere pošiljate glavnemu tajniku ostanejo tam v arhivu in jih upravništvo ne dobi. Torej je zelo važno, da vselej pošiljate na nalašč zate pripravljenih listinah vse naslove upravnštvu Prosveta posebej. Pri vsaki spremembi naslova naj se vselej omeni stari in novi naslov. Upravištvu uljudno apelira, da društveni tajniki in tajnice to upoštevajo. — Philip Godina, upravitelj.

KOLEDARČKI

Na rokah imamo še nekaj Koledarčkov SNPJ in stanejo po 25c komad. Kdor želi imeti enega ali več, naj hitro pošlje naročila zanj. Imamo le še kakih 50 komadov, torej hitite. Naročila e poslati upravnštvu Prosveta, 2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

NAROČITE SI DNEVNIK "PROSVETA"

Cenjeni brat (sestra) S. N. P. Jednote!

Po sklepu 9. redne konvencije se sedaj lahko naroči na list Prosveta in prišteje eden, dva ali tri člane iz ene družine in iz enega naslova k eni naročnini. List Prosveta stane za vse enako za člane ali nečlane \$6.00 za eno leto naročnino. Ker pa člane iz plačajo pri assessmentu \$1.20 za tednik, se jim to prišteje k naročnini. Mi prištevamo enega, dva ali tri člane iz ene družine k eni naročnini. Torej sedaj ni varoka, reči, da je list predrag za člane S. N. P. J. List Prosveta je vaša lastnina in gotovo je skore v vsaki družini nekdo, ki bi rad imel list vsak dan. Torej sedaj imate priliko, da se tudi vi naročite na dnevnik Prosveta. Cena leta Prosveta je:

Za Druž. države in Kanado \$6.00	Za Cicevo in Chicago je \$7.50
1 tednik in..... 4.80	1 tednik in..... 6.30
2 tednika in..... 8.60	2 tednika in..... 11.10
3 tednika in..... 12.90	3 tednika in..... 16.80

Ispolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v pisnu in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina.

Pojasnilo:—Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveta, to takoj naznaniti upravnštvu lista, in obenem doplačati dotično vsoto lista Prosveta. Ako tega ne store, tedaj mora upravništvo sniti datum za to vsoto naročniku.

Prosveta, SNPJ, 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Priloženo pošiljam naročnino za Prosveto vsoto \$.....

Ime Čl. druživa št.

Naslov Država

Mesto Država

Nov naročnik Star naročnik

Ustavite tednik in ga pripišite k moji naročnini od sledečih članov moje družine:

Ime Čl. druživa št.

Ime Čl. druživa št.

Tiskarna S. N. P. J.

SPREJENA VSA

V TISKARSKO OBRT SPADAJOČA DELA

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, kalendarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S.N.P.J. DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne. Cene zmerno, unifsko delo prve vrste.

Pišite po informacije na naslov:

S. N. P. J. PRINTERY

2657-59 So. Lawndale Avenue

CHICAGO, ILL.

TAM SE DOBE NA ŽELJO TUDI VSA USTMENNA POJASNILA

A. Bell:
KVARTAO

Po smrti grofa Veregarda, ki je kot strasten zbiratelj starin in redkih slik ostavil dedičem zbirko dragocenih starih umetniških predmetov, sta se odločila njegova otroka, 32letni Francois in 16letna Fernanda, ki se je bila omožila z baronom de Pellyem ter ji je bilo 28 let, da bosta skupno upravljala ostalino. Samo glede nekaterih predmetov sta sklenila, da jih razdelita med seboj.

Razdelitev med Francoisom in baronom de Pellyjevo je bila čisto lahka. Poznala sta svoj okus in sta že zaradi tega nekako popuščala ter ravnala tako, da ni bil ne ta ne oni prikrajšan pri razdelitvi. Edini predmet, zavojito katerega se nista mogla zložit, je bila skupina sokolarjev na sliki. Tej sliki je bil posebej za njun-pokojni oče največjo pozornost in jo je zategadelj obesil na najvidnejše in najčastnejše mesto v svoji galeriji.

Baronica de Pellyjeva je bila izrazila željo, da dobi sliko ona. Francois pa se ni dal pregovoriti. Ponujal ji je vsakojake protiusluge, samo da bi slika ostala pri njem.

Ko se nista mogla nikakor sporazumeti, sta sklenila, da prepušta usodo lastništva žrebu. Sreča, ki je tudi ženskega spola, se topot ni nagnila k mo-

škemu, ampak k baronici. Vsa srečna je Fernanda vzklikala: "Francois, izberj si kar hočeš, da boš odkodovan za ta dragoceni predmet! Bratec! Iščiči si odškodnino — pristala bom na vse, kar hočeš!"

In Francoisu, ki je srčno iskreno ljubil svojo sestro baronico, so navrele solze na oči, objel je Fernando in ni zahteval nobene protivrednosti za predmet, ki ga je bila usoda izročila sestri.

Baron de Pelly je bil ljubezniva duša, imel pa je to napako, da je strastno kvartopril. Nič niso zalegli blagi opomini baronice Fernande, ki jo je sicer silno ljubil in spoštoval. Niti velikanske izgube, ki jih je moral utrpeti njegov žep zaradi nesrečnih kvart, ga niso izpametovale.

Nekega dne se je vrnil domov iz igralnice kakor pijan. Zigrail je bil veliko vsoto. Ta izguba je pomenila zanj polom, ker je presegla njegovo imovino.

Obupan je prikolovratil domov. Baronice ni bilo v hiši. Šla je bila nekam na sprehod. Baron se je sesedel v fotelj. Ko je nekaj časa bulil predse in mu otopeni obraz risal razne podobe na tleh, so se mu oči nenadoma dvignile. Pogled je zaplaval po sobi — in se ustavil na sliki, ki je visela sredi stene ter je predstavljala skupino sokolarjev. Zazrl se je v sliko in prišlo mu je na misel, da bi ta

predmet lahko postal njegov rešitelj v stiski.

V prvem trenutku si ni upal izvesti tega načrta. Vedel je, da bi njegova žena takoj opazila nestanek slike. Pobesnela bi. In še več: razalostila bi se, kajti sokolarji so ji bili najljubši predmet v hiši.

Naposled pa se je opogumil in anel sliko z žebila. Praznino, ki se je pokazala na steni, je izpolnil z neko drugo sliko, da ne bi baronica vsaj namah, ko stopi v sobo, opazila praznino na zidu.

Nesel je sliko v klub, kjer so mu prijaletji in tovariši navetovovali stariinarja, ki bi bil pripravljen kupiti redkost. Šel je torej k njemu.

"Gospod baron, saj vendar ne mislite, da bom kupil posnetek namestu originala?" se je začudil stariinar, ko je vzel sliko v roke in jo natančno ogledal.

"Kaj pravite ... posnetek?" se je začudil grof.

"Tako je," je odvrnil stariinar. "Pri svojih očeh prisemem, da to ni original. Če mi prineseš tega, sem vam rade volje na razpolago. Sluga ponižen ..."

Trgovec je odšel v drugi prostor in pustil barona samega. Nekaj časa je se poslonel ob prodajalniški mizi, nato pa se je oddaljil, osramočen in obupan hkratu, da se mu je primerila ta smola.

Baronica se je pod večer vrnila s sprehoda in je takoj ob vstopu v sobo opazila, da na steni ni nekaj v redu. To jo je tako pretreslo in razburilo, da je